

CEBİRSEL İFADELER

Cebirsel ifadeler, sayılarla ve harflerle (değişkenlerle) oluşturulan matematiksel ifadelerdir.

1) CEBİRSEL İFADE NEDİR?

İçinde en az bir değişken (harf) bulunan ve sayılar ile işlemlerle oluşturulan ifadelere cebirsel ifade denir.

Örnek:

$$a + 3, \quad 2x - 5, \quad 7y, \quad 4k + 2m - 1$$

★ Not: $5 + 8$, $15 - 7$ gibi sadece sayılardan oluşan ifadeler cebirsel ifade değildir.

3) DEĞİŞKEN (HARF)

- İfadedeki harfler değişken (bilinmeyen) dir.
- Genellikle a, b, c, x, y, z gibi harfler kullanılır.
- Harfler farklı sayıları temsil edebilir.

Örnek:

$$a \rightarrow 5 \text{ ise, } 2a + 3 = 2 \cdot 5 + 3 = 13 \text{ olur.}$$

5) BENZER TERİMLER

Aynı harfleri ve aynı kuvvetleri taşıyan terimlere benzer terimler denir.

Örnek:

- ✓ $3a$ ve $7a$ → Benzer terimlerdir.
- ✓ $2x$ ve $-5x$ → Benzer terimlerdir.
- ✓ $4a^2$ ve $-a^2$ → Benzer terimlerdir.
- ✗ a ve b → Benzer terimler değildir.
- ✗ $3a$ ve $3a^2$ → Benzer terimler değildir.

! Not: Benzer terimler sadece katsayıları farklı olan, değişkenleri ve kuvvetleri aynı olan terimlerdir.

2) TERİM (TERİMLER)

Cebirsel ifadelerde toplama veya çıkarma ile birbirinden ayrılan her bir parçaya terim (tek terim) denir.

Örnek:

$$\begin{array}{ccccccc} 3a & + & 5b & - & 2 & & \\ \downarrow & & \downarrow & & \downarrow & & \\ 1. \text{ terim} & & 2. \text{ terim} & & 3. \text{ terim} & & \end{array}$$

★ Not: 3 terimli bir ifadedir.

4) KATSAYI

Bir terimde harfin önündeki sayıya katsayı denir.

Örnek:

$$\begin{array}{cccccc} 7x & -5y & 2a & b & -3k & \\ \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & \downarrow & \\ 7 & -5 & 2 & 1 & -3 & \end{array}$$

★ Not: Katsayısı yazılmayan harfin katsayısı 1'dir. ($b = 1 \cdot b$, $-k = (-1) \cdot k$ gibi.)

6) BENZER TERİMLERİ TOPLAMA VE ÇIKARMA

• Toplama:

Benzer terimlerin katsayıları toplanır, değişken ve kuvvet aynen yazılır.

Örnek:

$$\begin{aligned} 4a + 7a &= (4 + 7)a = 11a \\ -3x + 8x &= (-3 + 8)x = 5x \end{aligned}$$

• Çıkarma:

Çıkarma işlemi, toplanmanın tersidir.

Örnek:

$$\begin{aligned} 9b - 4b &= (9 - 4)b = 5b \\ 2y - 7y &= (2 - 7)y = -5y \end{aligned}$$

★ Önemli!

Sadece benzer terimlerle işlem yapabiliriz. Benzer olmayan terimler toplanıp çıkarılamaz.

7) CEBİRSEL İFADELERDE TOPLAMA VE ÇIKARMA

• Toplama:

Parantez içindeki terimlerin önündeki işaret neyse, parantezi açtıktan sonra da o işareti yazıp benzer terimleri toplayalım.

Örnek:

$$\begin{aligned} & (2a + 3b - 5) + (4a - 2b + 7) \\ & = 2a + 3b - 5 + 4a - 2b + 7 \\ & = (2a + 4a) + (3b - 2b) + (-5 + 7) \\ & = 6a + b + 2 \end{aligned}$$

• Çıkarma:

Çıkarmada, çıkarılan parantezin içindeki terimlerin işaretlerini değiştirip toplama işlemine dönüştürelim.

Örnek:

$$\begin{aligned} & (5x - 2y + 6) - (3x + y - 4) \\ & = 5x - 2y + 6 - 3x - y + 4 \\ & = (5x - 3x) + (-2y - y) + (6 + 4) \\ & = 2x - 3y + 10 \end{aligned}$$

KISA YOL

Parantezden önceki işaret:

(+) ise → İşaretler aynı kalır.

(-) ise → İşaretler değişir.

Sonra benzer terimleri toplayıp çıkarırız.

8) DEĞİŞKENLERE SAYI VERME

Cebirsel ifadelerdeki harflerin yerine bir sayı vererek ifadenin değerini buluruz.

Örnek:

İfade: $2x + 3y - 4$

$x = 3$, $y = 2$ için değerini bulalım.

$$2 \cdot 3 + 3 \cdot 2 - 4 = 6 + 6 - 4 = 8$$

9) İFADE YAZMA

- Bir sayının 3 katı → $3a$
- Bir sayının 2 fazlası → $a + 2$
- Bir sayının 5 eksiği → $a - 5$
- a ve b sayılarının toplamı → $a + b$
- a sayısının b sayısından farkı → $a - b$
- x sayısının 4 katının 7 fazlası → $4x + 7$

10) ÖRNEK SORU

İfade: $3a - 2b + 5$

$a = 4$, $b = -2$ için ifadenin değeri kaçtır?

Çözüm:

$$3 \cdot 4 - 2 \cdot (-2) + 5 = 12 + 4 + 5 = 21$$

Cevap: 21

ÖZET

✓ Cebirsel ifadeler harf ve sayılarla oluşturulur.

✓ Terimler + ve - ile ayrılır. →
✓ Benzer terimlerin katsayıları toplanır veya çıkarılır.

✓ Parantezli ifadelerde işaretlere dikkat edilir.

✓ Değişkenlere değer vererek ifadenin değeri bulunur.

5. SINIF

CEBİRSEL İFADELER SORU ÇÖZÜMLERİ

HATIRLA!

- ✓ Benzer terimler toplanır veya çıkarılır.
- ✓ İşlemlerde önce parantez içi yapılır.
- ✓ Katsayısı yazılmayan harfin katsayısı 1'dir.
- ✓ Çarpma işlemi toplama/çıkarma işleminden önce yapılır.

Örnek 1

İfade: $3a + 5 - 2a - 7$

Yukarıdaki ifadenin en sade hâli nedir?

Çözüm:

$$\begin{aligned} 3a + 5 - 2a - 7 &= (3a - 2a) + (5 - 7) \\ &= 1a + (-2) \\ &= a - 2 \end{aligned}$$

Benzer terimler bir araya toplandı.

Cevap: $a - 2$

Örnek 2

İfade: $4(2x - 3) + 5x - 7$

Yukarıdaki ifadenin en sade hâli nedir?

Çözüm:

$$\begin{aligned} 4(2x - 3) + 5x - 7 &= 4 \cdot 2x + 4 \cdot (-3) + 5x - 7 \\ &= 8x - 12 + 5x - 7 \\ &= (8x + 5x) + (-12 - 7) \\ &= 13x - 19 \end{aligned}$$

Önce dağıtma işlemi yapıldı, sonra benzer terimler toplandı.

Cevap: $13x - 19$

Örnek 3

İfade: $5a - 2(3a - 4) + a$

Yukarıdaki ifadenin en sade hâli nedir?

Çözüm:

$$\begin{aligned} 5a - 2(3a - 4) + a &= 5a - (2 \cdot 3a - 2 \cdot 4) + a \\ &= 5a - (6a - 8) + a \\ &= 5a - 6a + 8 + a \\ &= (5a - 6a + a) + 8 \\ &= 0a + 8 \\ &= 8 \end{aligned}$$

Parantez içindeki çıkarma işareti dağıtılırken işaretler değişti.

Cevap: 8

Örnek 4

İfade: $3(x + 2) - 2(x - 5)$

Yukarıdaki ifadenin en sade hâli nedir?

Çözüm:

$$\begin{aligned} 3(x + 2) - 2(x - 5) &= 3x + 6 - (2x - 10) \\ &= 3x + 6 - 2x + 10 \\ &= (3x - 2x) + (6 + 10) \\ &= x + 16 \end{aligned}$$

Parantez önündeki eksi işareti, parantez içindeki terimlerin işaretini değiştirir.

Cevap: $x + 16$

Örnek 5

İfade: $(2a - 3) + (a + 7) - (3a - 2)$
Yukarıdaki ifadenin en sade hâli nedir?

Çözüm:

$$\begin{aligned} &(2a - 3) + (a + 7) - (3a - 2) \\ &= \underline{2a - 3} + \underline{a + 7} - \underline{3a + 2} \\ &= (2a + a - 3a) + (-3 + 7 + 2) \\ &= 0a + 6 \\ &= 6 \end{aligned}$$

Önce parantezler açıldı, sonra benzer terimler toplandı.

Cevap: 6

Örnek 6

İfade: $2(3x - 4) + 3(2x + 1) - 4$
Yukarıdaki ifadenin en sade hâli nedir?

Çözüm:

$$\begin{aligned} &2(3x - 4) + 3(2x + 1) - 4 \\ &= \underline{6x - 8} + \underline{6x + 3} - 4 \\ &= (6x + 6x) + (-8 + 3 - 4) \\ &= 12x + (-9) \\ &= 12x - 9 \end{aligned}$$

Dağıtma işlemleri yapıldıktan sonra benzer terimler toplandı.

Cevap: $12x - 9$

Örnek 7 - Problem

Bir markette defterin fiyatı x TL, kalemin fiyatı y TL'dir.
Ali 3 defter ve 2 kalem alıyor. Ayşe ise 1 defter ve 4 kalem alıyor.
Buna göre Ali ile Ayşe'nin ödedikleri toplam tutarın cebirsel ifadesini yazınız ve en sade hâlini bulunuz.

Çözüm:

Ali'nin ödediği tutar:

$$3 \text{ defter} + 2 \text{ kalem} = 3x + 2y$$

Ayşe'nin ödediği tutar:

$$1 \text{ defter} + 4 \text{ kalem} = x + 4y$$

Toplam tutar:

$$\begin{aligned} (3x + 2y) + (x + 4y) &= 3x + 2y + x + 4y \\ &= (3x + x) + (2y + 4y) \\ &= 4x + 6y \end{aligned}$$

Cevap: $4x + 6y$

KENDİNİ DENE!

1 $2(x - 3) + 4(x + 2) - 5x$ ifadesini en sade hâle getiriniz.

2 $5a - 2(2a - 1) + 3(a + 4)$ ifadesini en sade hâle getiriniz.

3 $(3x + 1) - (2x - 4) + (x + 5)$ ifadesini en sade hâle getiriniz.

Cevaplarını yorumlarda paylaş!

